

nis desertricem merito esse damnandam. Et idem fere habetur in Concilio Turonensi II, cap. 21; et alia multa videri possunt in Concilio Mogunt. II, cap. 26; Concilio Toletan. IV, cap. 55; et Concilio Toletan. X, cap. 4. Et in Concilio Wormat., cap. 25, sacrum etiam velamen eis conceditur, quod postea jure noviori introduci potuit, sicut nunc durat, nam in hac re pro diversitate temporum et regionum magna sine dubio fuit varietas; nunquam tamen videtur fuisse absolute prohibitum, quin viduæ possent religiosæ fieri, sicut virgines, neque apparet ulla ratio probabilis, ob quam Gelasius suo tempore absolute hoc prohibuisset. Solum ergo benedictionem vetavit, et ita communiter textus ille intelligitur.

20. Nihilominus semper videtur necessario dicendum, Gelasium in illo capite loqui de votis simplicibus. Neque enim verisimile est illud votum tale fuisse, ut matrimonium irritaret, et quod vidua contrahens matrimonium cum illo voto non cogatur per Ecclesiam separari a marito: hoc enim servat Ecclesia in voto simplici castitatis, juxta cap. *Veniens*, et cap. *Insinuante*, Qui cler. vel vov., quia tunc matrimonium validum est. In voto autem solemnem nunquam dissimulat Ecclesia, ut ex tota illa q. 1, 27 causæ, manifestum est. Et ratio etiam est evidens, quia illud esset permittere concubinatum perpetuum cum sacrilegio, cum scandalo, injuria et infamia prolis, et aliis infinitis incommodis. Cum ergo Gelasius ibi dicat pastores Ecclesiæ tuta conscientia posse dissimulare et tolerare tale matrimonium, non videtur dubium quin de illis loquatur, quæ tantum votum simplex emiserant.

21. Atque ita intelligunt glossa ibi, Archidiaconus, Turrecr., et alii, Joan. Andr., Anton., et alii, in cap. *Rursus*, Qui cler. vel vov.; Hostiensis, in Summa, tit. Qui cler. vel vov., § 3. Ex hac vero interpretatione conantur aliqui ex illo textu colligere, antiquum votum castitatis feminarum sacrarum tantum fuisse simplex, quia eadem est ratio de quibusdam et de omnibus, et de virginibus ac de viduis, quia æqualiter vovebant, solumque in externa benedictionis cæremonia differebant. Sed hoc, ut dixi, verum non est, ut constat ex testimonio Innocentii citato, qui fuit antiquior Gelasio. Credibile ergo est, quamvis tunc esset status monialium, in quo viduæ etiam veram professionem et votum solemnem mittebant, fuisse etiam alias, quæ privatim

in suis domibus castitatem vovebant, et sua etiam sponte et voluntate habitum aliquem peculiarem, aut velum illius voti significativum assumebant. De his ergo tantum loquitur Gelasius in illo capite, ut verba ejus indicant, quæ in prima expositione adnotavimus, quæ quoad hanc partem nobis probatur, et simpliciter sustineri potest; ita ut prius agat de viduis solemniter velatis, quæ erant religiosæ, de quibus nihil dixit, nisi ut non benedicantur, quia in reliquis pares erant cum aliis monialibus; postea vero tractat de votibus tantum simpliciter castitatem etiam publice, et cum aliqua veli vel habitus mutatione, qualem nunc etiam fieri videmus in multis, tam viduis, quam virginibus, quæ vulgo *Beata* appellantur.

22. Superest adhuc in illo argumento respondendum ad cap. *Quod interrogasti*, 27 d., in quo, quantum ad præsens attinet, nulla est difficultas, quia manifeste ibi est sermo de voto solemnem, ut patet, tum quia de vidua, de qua ibi est sermo, dicitur, sacrum velamen capiti suo imposuisse; quamvis enim velum aliquod peculiare possent viduæ seculares castitatem vovendo sua voluntate assumere, velum autem sacrum non nisi in professione religionis. Tum etiam quia ibidem subditur: *Et finxit se sub eodem velamine sancimoniale esse.* Et ita intelligunt textum illum glossa et Doctores. Quod autem in eo textu videri potest difficile, quomodo matrimonium ab illa femina contractum censeatur irritum et dissolvendum, cum ibi supponatur votum illud seu professionem religionis, non ex animo, sed fide fuisse factum, quia tunc votum non fuit validum, et consequenter personam non potuit reddere inhabilem ad matrimonium: ad hoc vero dicendum est Ecclesiam non judicare de occultis, et ita etiam non credere illi internæ fictioni, quando defectus consensus exterius probari non potest, ut latius dicemus infra tractando de professione religiosorum, ubi etiam videbimus an potuerit Ecclesia, non obstante illa fictione, irritare matrimonium postea subsequutum, et an de facto id fecerit.

23. Ad secundum argumentum respondetur, licet illa, quæ in eo citantur difficilia fortasse sint, tamen in præsentem quæstionem difficultatem non facere, quia illa solum censentur irritare matrimonium, quæ solemnem iudicata sunt, et annexa professioni religionis, ut ex ipsis juribus et communi interpretatione manifestum est. Est autem difficile in

CAPUT V.

AD QUID OBLIGET SIMPLEX VOTUM CASTITATIS POST MATRIMONIUM CONTRACTUM.

priori cap. *Ex parte*, quomodo professio facta vivente priori conjuge valida fuerit, et sufficiens ad irritandum secundum matrimonium contractum post mortem ejus. In posteriori autem cap. ult., difficile est, quomodo professio, facta sub conditione repugnante paupertati, valida etiam censeatur, et sufficiens ad irritandum matrimonium subsequutum. Sed hæc difficultates luculentius expeditæ sunt superius, explicando conditiones necessarias ad valorem professionis religiosæ. Nunc breviter ad priorem difficultatem dicitur, illud votum fuisse validum et solemnem, quia factum fuit consentiente uxore, qui solus consensus ex parte uxoris est necessarius et sufficit ad valorem professionis. Quia vero uxor ipsa castitatem non voverat, ideo illa vivente redditus est ei maritus, ut ipsa suo jure uteretur, et ne castitatem, quam non promiserat, servare cogatur; illa vero mortua non potuit simile jus alteri de novo acquiri. Ad alteram vero difficultatem, quæ gravior est, respondetur, vel conditionem illam tractu temporis tacite fuisse sublata; nam cum femina illa, post votum factum, habitum religionis susceperit (scilicet professorum), et in eo biennio permanserit, tacite jam consensit in omnia substantialia religionis. Vel certe conditio illa a principio non fuit de dominio et proprietate substantiæ retinenda, sed de usu et administratione de consensu religionis, in quo sensu etsi conditio esset indecens, non tamen contra substantiam religionis.

24. Ad tertiam objectionem responsum jam est, votum simplex castitatis nec per se includere traditionem, neque, etiamsi ex accidenti illam habeat adjunctam, sufficere per se ad irritandum subsequens matrimonium, secluso statuto Ecclesiæ. Ad replicam autem ibi factam respondetur: licet circumstantia personæ, cui per tale votum fit promissio, multum augeat, et ad ordinem altiore elevet obligationem promissionis, nihilominus non habet eam formalem repugnantiam cum traditione matrimonii, quam habet unum matrimonium cum alio, vel prior donatio ejusdem rei uni facta cum donatione facta alteri. Et ideo circumstantia illa potest quidem augere culpam, non tamen valorem matrimonii impedire.

1. Quamvis tale matrimonium inique factum valeat, non tamen per illud, votum simplex castitatis extinguitur, aut ejus obligatio omnino tollitur, si revera votum ipsum absolute fuit de castitate servanda. Quia, licet votum semel et iterum violetur, semper in futurum obligat, quando ex se perpetuum est; et quamvis non possit quoad omnia servari, propter mutationem rerum factam, nihilominus ad ea saltem obligat, quæ manent sub potestate voventis, quæ omnia ex superius dictis de voto in genere satis nota sunt. Quæ vero sint ea, ad quæ tale votum obligat, in particulari explicandum est.

2. *Prima difficultas: an cum voto castitatis contrahens matrimonium, possit illud consummare, saltem reddendo debitum prima vice.*—Primum autem ac præcipuum punctum in hoc dubio est, an is, qui sic contraxit, possit licite consummare matrimonium, saltem reddendo debitum prima vice. Et ratio dubitandi est, quia si alter conjux petat, exigit jus suum; ergo alter potest licite reddere sine nova violatione voti, quia propter mutationem factam in materia jam non est in illius potestate morali servare votum quoad illum actum; ergo non peccat reddendo. In contrarium autem est, quia, si ille velit ingredi religionem, potest juste debitum negare, quia revera non est simpliciter debitum, sed solum sub ea conditione, *nisi malit religionem ingredi*; ergo tenetur servare castitatem, eo modo quo potest; ergo si matrimonium consummet, iterum violat votum.

3. *Communis sententia negat licite posse consummare.*—*Probatum primo.*—*Secundo.*—Propter rationem posteriori loco factam, est communis sententia, votum illud obligare ad non consummandum matrimonium, ita ut si alter conjux velit perpetuam cum ipso castitatem servare, possit licite in seculo manere, et matrimonium non consummare; si autem alter nolit, sed jus suum exigere, teneatur potius religionem ingredi et profiteri; ita supponit D. Thom. 2. 2, q. 189, art. 8, argum. 3, et clare affirmat in 4, d. 38, q. 1, art. 3, q. 2, ad 3, ubi idem tenet Palud., q. 3, art. 5, concl. 5; Richard., art. 7, q. 1 et 2; Supplem., Gabr., q. 1, art. 3, et d. 27, q. 2; An-

tonin., 3 p., titul. 1, cap. 22, § 2, et cap. 16, § 1; Veracruz, in Speculo conjugiorum, p. 1, art. 15; Sylvest., *Matrimonium*, 7, q. 5; Navarr., in Summa, cap. 16, num. 30, ubi dicit omnes (nulla addita exceptione) tenere hanc sententiam. Fundamentum jam explicatum est, potestque variis modis confirmari. Primo, quia si talis persona, habens votum castitatis, absque interventu matrimonii propter alia seculi, vel suæ naturæ impedimenta, non posset moraliter servare castitatem, teneretur ingredi religionem ad eam servandam; ergo quando impotentia ad castitatem servandam provenit ex matrimonio illicite contracto, multo magis tenebitur, ut integram castitatem servet. Secundo, si quis non posset vitare fornicationem nisi ingrediendo religionem, teneretur ingredi; ergo qui non potest vitare copulam contrariam voto, nisi ingrediendo religionem, teneretur ingredi, si intrando possit illam vitare. Patet consequentia, quia non minus mala est violatio voti quam fornicatio. Tertio, quia ille, qui reddit debitum prima vice, nullam habet excusationem, nam si quam habet, maxime quia negando injuste ageret; sed hoc est falsum; ergo. Quarto, quia si post contractum matrimonium ratum quis emisisset votum castitatis, peccaret postea consummando matrimonium, quia talis persona hanc potissime castitatem vovere censetur; sed tam efficax est votum quod præcessit, quam factum post votum; ergo.

4. *Secunda sententia affirmat.*—*Fundamentum primum.*—*Confirmatur.*—Nihilominus multi auctores contrariam sententiam ut veram, vel saltem ut probabilem et tutam, docuerunt, Soto, in 4, d. 38, q. 2, art. 1, ante concl. 3; Ludovic. Lopez, in Institutione, part. 4, cap. 50; Cordub., in Summa, q. 136, qui referunt Victoriam pro hac sententia, qui eam insinuat in Summa, 4, n. 273, quatenus sine restrictione dicit, votum simplex non impedire quin, si matrimonium contrahatur, teneat, et liceat reddere debitum, et consequenter nec teneri ingredi religionem ad servandum votum. Et eodem modo citari potest pro hac sententia Ledes., in 2, p. 4, q. 55, art. 1, et 66 q., art. 4; et Veracruz supra censet hanc opinionem esse practice probabilem. Quam etiam aperte supponit Angel., *Matrimonium*, 3, impedim. 5, n. 2, qui etiam addit, quod, licet contraxerit cum proposito ingrediendi religionem, mutato proposito non peccat consummando, quæ nimia licentia est;

sed de hoc puncto jam dixi supra. Hanc etiam opinionem tenet Henriq., lib. 2 de Matrimonio, cap. 2, n. 8; Sancius, lib. 9 de Matrim., disp. 34, n. 3, et in Decalog., lib. 4 de Voto, cap. 21, n. 12. Fundamentum hujus opinionis est, quia ille non vovit religionem, sed tantum castitatem, cum tanto onere, quale est mutare statum, et religiosum fieri. Quod probatur, quia votum non obligat ultra intentionem voventis: ille autem, qui castitatem vovit, non intendit se cum tanto rigore et onere ad castitatem obligare, maxime tanta rerum mutatione interveniente. Nec refert quod illa mutatio ex propria culpa acciderit, si jam de facto impossibilitas vel difficultas nec cogitata, neque intenta existit. Quod confirmatur et declaratur exemplo: nam si quis, eo tempore quo habet abundantiam divitiarum, aliquas eleemosynas vovisset, postea vero sua culpa ad tantam paupertatem devenisset, ut non posset votum implere, nisi cadendo ab statu, et alium vilem vel onerosum sumendo, non esset ad hoc obligandus ex vi talis voti ex sententia omnium; ergo eadem ratione in præsentem non est aliquis cogendus ad servandum votum cum tam gravi mutatione status, quam non promiserat.

5. *Secundum fundamentum.*—Secundo, præcipue probatur hæc opinio ex Joanne XXII, in Extravag. *Antiquæ*, de Voto, ubi agens de illo, qui post matrimonium ratum non consummatum ordinem sacrum suscepit, inquit: *Ad ingressum hujusmodi* (id est, religionis) *per diœcesanum instantem moneri præcipimus, et induci; quod si forsitan renuerit adimplere, ipsum, si sponsa ejus institerit, per censuram ecclesiasticam compellendum decernimus, contractum matrimonium consummare.* Ergo, ex sententia Pontificis is, qui habet votum castitatis in statu matrimonii rati, potest licite nolle ingredi religionem, et matrimonium consummare reddendo debitum petenti; nam si hoc non liceret, non posset Ecclesia per censuras ecclesiasticas ad id compellere, sed deberet potius per censuras cogere hujusmodi personam ad ingressum religionis. Unde recte glos. ibi, verb. *Renuerit*, notavit, supponere expresse posse renuere, scilicet, licite. Nec refert, imo potius juvat, quod tale votum fuerit emissum post matrimonium contractum; nam si hoc non obligat ad ingressum religionis propter servandam castitatem, multo minus obligabit quando præcessit, quia existente jam matrimonio poterat etiam videri difficultas, et necessitas illius medii ad

implendum votum, et ideo videri poterat voluta et intenta castitas etiam per illud medium, quod secus est in nostro casu. Dicere autem quis potest votum castitatis annexum ordini non aliter intendi a vovente, nisi prout Ecclesia illud intendit, et quia in eo casu Ecclesia non vult amplius obligare, ideo neque ex peculiari intentione voventis plus obligare votum; quando autem votum absolute fit ex propria voluntate, multo plus obligare. Sed hoc nullius momenti est, tum quia votum clericorum ex intentione Ecclesiæ revera est absolute et simpliciter votum castitatis; tum etiam quia ibi Pontifex non limitavit tale votum, sed explicavit naturam ejus; unde ideo dixit hujusmodi clericum esse monendum, et non cogendum ingredi religionem, quia ex vi solius voti castitatis ad hoc non obligabatur, et alio titulo aut juste aut convenienter cogi non poterat.

6. *Tertium fundamentum.*—Tertio, videtur hæc sententia manifeste probari ex Innocentio III, in cap. *Ex parte*, de Convers. conjug., ubi mulier quædam, post matrimonium ratum, votum castitatis emisit; consultus autem Pontifex quid agendum cum illis esset, respondit: *Si voluerit in domo propria manere, quasi propositum castitatis servatura, nihilominus consummandum est matrimonium jam contractum, nisi se voto* (inquit) *astrinxerit ad observantiam regularem, in quo casu compelli potest ut, relicto seculo, religionis propositum exequatur.* Ubi non solum de voto castitatis, sed etiam, quod gravius est, de subsequente loquitur, dicitque non obligare ad ingressum religionis propter vitandam consummationem matrimonii, nisi habuerit conjunctum votum religionis. Quod enim hæc sit mens Pontificis, manifestum est, tum quia absolute dicit, si velit in domo propria manere, quod profecto non diceret et absolute admitteret, si absque peccato id velle non posset; tum etiam quia, si mulier habuisset votum religionis, fuisset compellenda ad ingressum, ut ibidem dicitur, non alia ratione, nisi quia ad hoc tenebatur ex voto, et quia non poterat matrimonium sine peccato consummare; ergo signum est ex solo voto castitatis ad hoc non fuisse obligatam, nam si fuisset, etiam esset compellenda.

7. *Hæc secunda sententia segura et probabilior judicatur, et approbatur.*—Hæc ergo posterior opinio tanquam rationi et juri etiam positivo valde consentanea, non solum segura mihi videtur, sed etiam in rigore proba-

bilior. Addo vero juxta jus proxime citatum, monendum esse hujusmodi hominem vel a confessore, vel a prælato, si postea de impedimento illi constet, ut religionem ingrediatur. Non est autem instanter monendus, nedum obligandus, ut renuntiet aliquo modo anno probationis, neque ut cum maxima difficultate et repugnantia profiteatur, etiamsi post probationem religio sibi displiceat, quia hoc non solum sub obligationem non cadit, verum etiam potest esse valde periculosum, et nocivum animæ. Denique, si quis voluerit ad majorem securitatem dispensationem procurare, existimo posse ab Episcopo concedi, non simpliciter quoad votum castitatis, sed quoad licentiam consummandi. Neque erit alia causa necessaria præter difficultatem et impotentiam servandi castitatem, nisi per tale medium.

8. *Responsio ad primum fundamentum contrariæ sententiæ.*—*Ad primam confirmationem.*—Ad fundamentum contrariæ sententiæ, negatur ex voto castitatis obligari quempiam ad servandam castitatem per omne medium possibile, etiam includens talem mutationem status, sed per media proportionata, quæ moraliter cecidisse intelliguntur sub intentionem voventis. Ad primam autem confirmationem negatur exempli similitudo, quia nunquam potest esse homini soluto ita difficile servare votum castitatis sine ingressu religionis, quin simpliciter, imo etiam moraliter sit sibi possibile, quia et libertatem habet, et orare potest, et procurare auxilium gratiæ. Quoties ergo videtur tali homini necessarius status religionis, vel est tantum necessitas secundum quid, id est, ad melius esse, vel est necessitas tantum ex suppositione, scilicet, quia ipse est negligens, et in præsentem statu non facit quod in se est, quæ suppositio etiam in præsentem libera est, et tolli posset, et ita etiam posset servari castitas sine ingressu religionis. At vero in nostro casu matrimonium jam semel factum tolli non potest, nisi per religionem, et illo durante, non est in potestate hominis licite negare debitum; et ideo casus ille censetur impotentiam simpliciter, et in priori voto non comprehensus.

9. *Ad secundam confirmationem.*—*Ad tertiam confirmationem.*—Ad secundam confirmationem eadem est responsio, supponit enim antecedens impossibile; nulla est enim necessitas quæ extra religionem ad fornicandum cogat, nisi voluntaria, quæ potius erit moralis occasio, quam necessitas. Deinde

non est bona illatio; nam supponit primam copulam reddendo debitum esse contrariam voto, quod nos negamus; quod si intelligatur de contrarietate quasi materiali, tunc non est par ratio, quia hoc modo non exequi votum non est ita intrinsece malum, sicut fornicari, nam ex impedimento denuo orto cessare potest obligatio voti, ut supra est ostensum. Ad tertiam confirmationem negatur antecedens, nam revera habet illa persona justam excusationem in reddendo, quia non posset injustitiam excusare negando, nisi assumpto medio difficillimo religionis, ad quod non se obligavit.

10. *Ad quartam confirmationem.* — *Votum castitatis post matrimonium factum non obligat ad ingrediendam religionem.* — Ad quartam respondetur primo, consequentiam non esse necessariam, quia, ut jam tetigi, quando votum subsequitur post matrimonium ratum, videtur plane intendere vovens servare castitatem, non obstante tali matrimonio, quod cum non possit facere nisi dissolvendo illud, consequenter hoc etiam intendere videtur. Quæ ratio non habet locum, quando votum antecessit. Et explicari potest exemplo proxime posito; nam si quis vovit dare eleemosynam jam constitutus in tali statu necessitatis, vel minoris abundantiae, obligabitur ad dandam illam, etiamsi necesse sit suum statum diminuere, quia cum illa necessitas non supervenerit, sed fuerit præcisa, convincitur se voluisse obligare illa necessitate non obstante; quod secus est quando necessitas supervenit voto, et non fuit prævisa. Ita ergo dici posset in præsentii. Secundo vero respondeo, quod, licet multi admittant illud antecedens tanquam certum, ut videre licet in Palud., d. 32, q. 2; Anton., 3 p., tit. 1, cap. 22, § 2; Sylvest., verb. *Votum*, 5, q. 2, et aliis Summistis, nihilominus ex dicta Extravag. Joannis XXII videtur oppositum aperte colligi; nam si votum solemne castitatis annexum ordini sacro ad hoc non obligat, ut ibi dicitur, cur obligabit votum simplex? Inquirenda ergo est diligenter intentio voventis; nam ex illa colligenda est obligatio; nam votum ipsum ex vi materiae et objecti revera ad hoc non obligat, ut probant argumenta facta.

11. *Ex intentione voventis poterit obligare ad ingressum religionis, et non reddendam copulam.* — Fieri autem potest ut vovens intendat directe ac formaliter se obligare ad servandam castitatem, etiam respectu suæ

sponsæ, non reddendo seu consentiendo desiderio ejus. Et hoc ipsum potest intendere duobus modis: primo, ex ignorantia, quia putat se posse licite id facere permanendo in seculo; et tunc clarum est non obligari ad ingrediendum religionem, neque ad debitum non reddendum, nisi forte ex conscientia erronea, quæ est per accidens, alioquin enim ignorantia illa causabit involuntarium, et ideo illa ablata potest licite reddere debitum. Alio vero modo potest quis habere illam intentionem ex certa scientia; et tunc necesse est ut vel in particulari velit medium religionis tanquam necessarium ad intentionem implendam, ut supra argumentabamur; vel certe ut saltem in generali velit omnino abstinere a copula matrimoniali, eo modo quo licite potuerit, et in utroque casu censeo manere obligatum ad ingressum religionis. Et de priori quidem est res clara: de posteriori autem patet, quia in illa intentione generali includuntur omnia media necessaria, quæ licet difficilia sint, tamen quia hæc difficultas est sufficienter prævisa, cum status matrimonii jam supponatur, ideo medium etiam religionis in illa intentione generali comprehensum censetur.

12. *Dubitatio specialis in hoc puncto: quid, si habeat animum non implendi votum.* — *Resolutio.* — Sed quid, si quis faceret tale votum animo quidem se obligandi ad castitatem integram, sine intentione tamen implendi votum; obligabitur tunc ingredi religionem ex vi talis voti? Videtur etiam consequenter ita esse affirmandum; nam, juxta generalem doctrinam supra datam, ut votum obliget, sufficit ut sit intentio obligandi, etiamsi habeat animum non implendi. Nihilominus in præsentii censeo ex tali voto non oriri hujusmodi obligationem. Ratio est, quia tale votum non obligat ad religionem ex vi materiae, et immediata ejus promissione (supponimus enim non habere expressam et formalem intentionem se obligandi ad religionem); obligare ergo debet ex virtuali intentione propter connexionem talis medii cum materia voti. Hæc autem virtualis intentio excluditur per formalem intentionem non servandi votum illud; nam ille revera non vult se obligare ad servandam castitatem per tale medium, sed temere illam vovet, quia illam servare non putat; non est ergo tunc obligandus, nisi ad castitatem illam, quam in tali statu servare potest, nempe conjugalem. Idemque censeo generatim dicendum, quo-

ties hoc votum fit sine expressa intentione se obligandi ad non reddendum debitum, sed solum confuse de servanda castitate; interpretandum est enim de castitate conjugali durante illo matrimonio, vel melius de castitate quantum in ipso fuerit, durante illo statu, ac deinceps perpetuo, sicut si factum esset votum post matrimonium consummatum. Quia si vovens non cogitavit de dissolutione matrimonii, vel separatione ab altero conjugate, interpretanda est ejus intentio, eo modo quo honeste et prudenter haberi potest, absque mutatione status, seu extra religionem, ad quam nemo est obligandus, nisi de formali vel virtuali ejus consensu satis constiterit: et hoc totum probat dicta Extrav. Joannis XXII.

13. *Secunda difficultas: an habenti votum castitatis liceat petere debitum.* — Ulterius vero inquiri potest, an liceat in eo casu non solum reddere, sed etiam petere debitum. Pars enim affirmans suaderi potest, saltem juxta opinionem eorum, qui putant post semel consummatum matrimonium licere habenti tale votum non solum reddere, sed etiam petere debitum; nam si hoc licet secunda vice, cur non etiam prima? quia prima non contulit novum jus ad secundam, nec minuit obligationem voti. Tenet autem illam opinionem glossa, in c. *Si quis votum*, 27, q. 1; et Hostiensis, in c. *Rursus*, Qui cler. vel vovent., quos refert et sequitur Angelus, *Matrimonium*, 3, impedimento 5, n. 3. Et videntur in hoc fundari, quia per matrimonium consummatum extinguitur votum castitatis. Nihilominus certissimum esse debet in eo casu non licere agere contra votum petendo usum matrimonii; ita docent omnes Doctores, tam citati in superiori puncto, quam proxime hic citandi, et Canonistæ omnes, in d. c. *Rursus*, et in c. *Quidem*, et in c. *Placet*, cum glossa ibi, de Convers. conjug.; glossa etiam in c. *Agathosa*, 17, q. 1, et sumitur etiam ex dict. Extravag. Joannis XXII, ibi: *Si sponsa ejus institerit*. Ubi glossa infert: *Non ergo aliter matrimonium cogitur consummare*; nos autem inferre possumus: Non ergo aliter licet ei consummare, quia tantum ei licet, quod juste excusare non potest in eo statu; potest autem juste excusare petitionem, licet non possit juste resistere petenti, et ideo in tali materia hæc duo convertuntur, quod potest fieri licite, et quod potest etiam per coactionem exigi. Ratio autem constat ex principiis positus in initio capitis. Nam votum castitatis, non

obstante matrimonio male postea contracto, obligat ad totum illud servandum, quod sine injuria alterius conjugis servari potest; ergo quantum est in se tenebitur abstinere a consummatione matrimonii.

14. *Satisfit argumento partis contrariæ.* — *Votum castitatis non extinguitur per matrimonium consummatum.* — Ad argumentum autem de subsequentibus actibus post consummatum matrimonium, fortasse responderent auctores illius sententiæ, per matrimonium ratum, et non consummatum, non extinguuntur votum castitatis; post consummationem autem manere extinctum, et ideo non esse similem rationem. Verius tamen responderetur sententiam illam falsam esse, et contra communem Doctorum, quos citavimus; et fere in iisdem terminis declarata est in c. *Quidem*, et c. *Placet*, Qui cler. vel vovent.; et sequitur ex ratione proxime facta. Et addi possunt hoc loco, quæ supra diximus de voto castitatis emisso a conjugate post matrimonium contractum, nam, supposito valore talis voti, eadem ratio est de illo, et de eo quod antecessit matrimonium. Falsumque est et improbabile dicere extinguuntur votum castitatis per matrimonium consummatum, potiusquam per ratum; nam tale votum certum est obligare durante matrimonio ad castitatem saltem conjugalem. Certum etiam est mortuo conjugate obligare ad non nubendum iterum; ut est communis sententia, et dicto loco ostensum est. Neque est ulla ratio ob quam copula subsequens extinguat votum, potiusquam vinculum; solum ergo efficit ut matrimonium longe indissolubilius sit, quam ante consummationem esset ratione solius vinculi. Reliqua igitur, quæ ad obligationem hujus voti spectant, ejusdem rationis sunt, cum his quæ pertinent ad simile votum emissum post matrimonium vel ratum, vel etiam consummatum; illa vero tradenda sunt inferius, cum de irritatione horum votorum agendum, ubi late explicabimus quomodo censeatur quis reddere et non petere debitum, etiamsi alter non expresse petat, sed insinuet, vel quocumque modo necessitatem aut periculum suum ostendat.

15. *Dubium primum circa votum castitatis imperfectum, seu quoad unam partem emissum, ad quid obliget.* — *Quam obligationem inducat votum castitatis temporale.* — Solum superest in hoc capite advertendum prædicta procedere in voto, quod simpliciter est votum castitatis. Quod in principio ejus significavi, cum dixi: